

Johanne A. van Archem

Over de streep

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Manna Hageman schudde onwillekeurig het hoofd toen ze de kleine stoet nakeek, die de hoek van de straatweg en de rijksweg naderde om daar linksaf te slaan naar het centrum van het dorp. 'Ik weet niet wat ik ervan zeggen moet,' zei ze hardop.

Buurvrouw Nieuwenhuis keek opzij. 'Tja.' Het was het enige wat ze wist uit te brengen.

'Jij weet het dus ook niet,' constateerde de ander.

De vrouw zweeg, toen zei ze zuinig: 'Het kan nog wel meevallen. Jongelui passen zich gemakkelijk aan.'

Vrouw Hageman gaf geen antwoord en keek nog eens naar de drie open koetsjes die de hoek om reden en uit het zicht verdwenen. Ze schudde opnieuw het hoofd.

Het was droog, maar fris weer, iets te kil voor een rit in een open koets. Het was wel mei, maar het weer liet het dit jaar een beetje afweten. Het was nog geregeld koud in de nacht, de fruitbomen hadden een tik gehad van de nachtvorst, ook al waren de dagen van de ijsheiligen voorbij. Na de ijsheiligen zou het volgens boerenwijsheid

niet meer vriezen in de nacht. Dat ging niet altijd op, wisten de twee vrouwen aan de kant van de weg, lichtelijk huiverend in hun omslagdoek. Het kon zelfs in juni nog vriezen.

Alles was later dit jaar, de tulpen waren amper uitgebloeid in de voortuinen, en de kleine sneeuwkllokjes waren in april nog volop in bloei.

De bloesem van de appelbomen zat nu, eind mei, nog aan de takken.

Manna Hageman keek opzij naar haar buurvrouw. ‘Nee, Stien, ik geloof niet dat het zal meevallen. Maar wie ben ik? Uiteindelijk gaat mij de hele zaak niets aan. Dina en Willem kunnen nog zo vergenoegd zitten kijken in die koets, maar ik ben bang dat ze over een jaar heel anders kijken. Als het al een jaar duurt.

Het spijt me van het meisje, dat zal het nog zwaar krijgen. Ik snap er trouwens niets van, het kind is pittig genoeg. Die laat zich anders de kaas ook niet van het brood eten. Waarom laat ze zich nou zo onder druk zetten door die trotse ouders? Ze is er helemaal het type niet voor om zich zo te laten behandelen, waarom gaf ze dan toch toe? Zij zit er een leven lang aan vast en zij moet met die man huizen, Dina en Willem niet. Rica had ronduit moeten zeggen: jullie kunnen me de

boom in met zijn allen, ik pas ervoor. Waarom heeft ze dat niet gedaan?’

De tijd dat ouders het laatste woord hadden in de keuze van een partner, was allang voorbij.

Zuchtend draaide Manna zich om en ze liep naar haar woning terug, die aan de andere kant van de straatweg lag. Een heel wat eenvoudiger woning dan de woning van Dina en Willem Beverborg, dacht ze zonder enige jaloersheid. Haar huis was kleiner, eenvoudiger, het was een zogenaamd boerenarbeidershuis. Laag, met een schuin dak, goedkope pannen en een zolder waarop de turf lag. Het was altijd stoffig in huis door het houten plafond waar de rommel doorheen dwarrelde op de meubels en de vloeren.

Manna was er tevreden mee. Het was eigendom van haar en haar man. Ze hadden er ook lang genoeg krom voor moeten liggen.

Ze had het grote huis tegenover hen zien bouwen met de gebroken kap en de voordeur die toegang gaf tot een echte hal. Een duur huis, had ze nog tegen Stien Nieuwenhuis gezegd, die naast haar woonde in eenzelfde soort arbeiderswoning. Het huis tegenover hen was duidelijk niet bestemd voor een gewone fabrieksarbeider. Wie zou er komen wonen? Hadden ze er iets aan

als buren? Of waren het van die grootse lui, die niemand wilden kennen?

Dina en Willem Beverborg namen er hun intrek. Ze kwamen uit eenzelfde huisje als dat van Manna en Stien.

Het gezin van een ploegbaas van de fabriek. Manna had zich afgevraagd waar die lui zo'n huis van konden betalen. Zo veel meer verdiende een ploegbaas nou ook weer niet.

Ze had iets horen fluisteren over een erfenisje van een ongetrouwde tante. Het was hun gegund, al had niet iedereen dat geluk.

Het waren geschikte mensen gebleken. Ze waren niet uit de hoogte en ze zeiden netjes goeëndag. Toch was het niet helemaal haar soort buurvrouw, die Dina. Ze had een tijdlang in Almelo gewoond en had zich stadse manieren aangeleerd, vond Manna. Van huis uit was Dina niets bijzonders, dat was maar al te bekend.

Vrouw Beverborg mocht graag overdrijven en dat was soms irritant. Je kon niets vertellen of zij had het op een overtreffende manier ook meege maakt. Had de buurvrouw een flinke griep, dan had Dina onlangs bijna longontsteking gehad. De kinderen konden beter leren dan de andere kinderen op school. Rica had natuurlijk een be-

tere baan dan andere meisjes in het dorp. Frieda was afdelingscheffin op het naaiatelier, tot Manna opmerkte dat haar aanstaande schoondochter op datzelfde atelier werkte.

Je moest door die praat heen kijken. Manna wist allang dat Dina Beverborg afkomstig was van een kleine keuterboerderij, waar soms niet eens genoeg te eten was geweest voor dat grote gezin. Een gezin dat bekendstond om zijn nadrukkelijke aanwezigheid. Niemand van hen liet over zich heen lopen. Dina was nog een van de minst brutale.

Maar je kon haar en Willem prima als burenheden hebben. Je moest maar rekenen dat iedere gek zijn gebrek had. Er hadden ook heel andere mensen kunnen gaan wonen!

Het was vandaag een grote dag voor de familie Beverborg. Dina had wekenlang nergens anders over gepraat. Vrouw Hageman had het al een keer eerder meegemaakt, toen de zoon was getrouwd. Gewone arbeiders trouwden, schonken een borrel en zaten een tijdje gezellig bij elkaar met een pan soep op het vuur, een krentenwegge met een borrel na afloop, en dat was het dan.

Als het een overhaast huwelijk was, begon je

zelfs niet aan een borrel met een goede maaltijd.

Stien Nieuwenhuis, haar buurvrouw, had dat meegemaakt met haar tweede dochter van amper negentien. Ze was destijds niet blij geweest met de aankondiging, maar het kleinkind, dat vier maanden na het huwelijk geboren werd, was haar alles. Daar was Stien meer dan dol op.

Het huwelijk marcheerde wel, de jongen paste goed op, bracht het schamele loon netjes mee naar huis en de jonge vrouw hield de boel knap bij elkaar. En ze waren helaas de enigen niet die hun jeugd op deze manier beëindigd zagen.

Maar bij dit huwelijk ging het anders, daar hadden Dina en Willem werk van gemaakt. Het moest immers de mooiste dag in het leven van bruid en bruidegom worden, zei Dina vroom.

Dat laatste betwijfelde Manna toch wel een beetje. De mooiste dag? Dat leek haar niet helemaal juist geformuleerd. De meeste echtparen hadden na jaren van ploeteren en armoe lijden een iets andere mening over 'de mooiste dag van hun leven'. Sommigen zeiden ronduit dat ze wensten dat ze die mooiste dag nooit hadden meegemaakt.

Ook Manna, die echt wel van mening was dat zij en haar man het goed met elkaar getrof-

fen hadden, zou niet met overtuiging kunnen zeggen dat de trouwdag nou de mooiste dag van haar leven was geweest. Het regende dat het goot en koud dat het was!

Dina en Willem hadden er alles aan gedaan om deze dag tot een mooie herinnering voor later te maken, dat moest Manna hun nageven. Ze hadden voor een diner gereserveerd in een restaurant in de stad, had Dina verteld. Bedoeld voor de naaste familie van bruid en bruidegom.

Dat zou een flinke duit kosten, meende Manna een tikje jaloers. Haar kinderen konden zich dat niet veroorloven en zij en haar man destijds al helemaal niet. Zij waren blij geweest dat ze hun huwelijk konden beginnen zonder al te veel schulden.

Twee jaar geleden was de zoon van Willem Beverborg getrouwd met een meisje uit Vriezenveen. Ook met zo veel poeha, wist Manna nog. Nee, een flinke pan soep met poulet van de slager was niet voldoende. Er moest een heus café worden afgehuurd.

Later vertelden roddelgrage tongen dat het allemaal op een koopje had gemoeten, volgens de eigenaar van het café. Niet meer dan twee borrels de man.

Als je vrouw Beverborg moest geloven, was de bruid van haar zoon van deftige afkomst. Geld als water, een groot huis. In Vriezenveen zat geld, beweerde ze.

Dat klopte ook wel, maar er zat ook grote armoede. Dat hoefde je Manna Hageman niet te vertellen, ze was zelf geboren in Vriezenveen. Haar ouwelui waren naar hier gekomen om te werken in de fabriek. Manna was toen nog een kind, maar ze had de gang naar dat dorp bij Almelo nog vaak gemaakt.

Toen ze eens informeerde waar dat meisje precies woonde, wist ze wel beter. Zo veel geld kon daar niet zitten. Het meisje kwam uit het oostelijke gedeelte van het langgerekte dorp en dat was niet het deftige stuk.

Ze had zich wat kribbig laten ontvallen dat ze oorspronkelijk van Vriezenveen kwam en dat ze nog heel wat familie had in het veendorp.

Dina Beverborg had nooit weer gesproken over de deftigheid van haar schoondochter. Dat zei genoeg.

Dat opschepperige van Dina zat in die hele familie van haar. Ach, aan iedereen zat wel een vreemd kantje, zei Manna opgewekt tegen Stien Nieuwenhuis, die zich nogal ergerde aan

dat soort opschepperij.

Stien kon ook uitvallen, dat zou Manna niet gauw doen. Manna had een hekel aan ruzie, maar ze kon iemand wel laten voelen dat ze niet alles geloofde wat haar verteld werd.

Stien draaide er niet omheen en toch was ze optimistischer wat het leven betrof dan Manna, zei ze altijd. Manna zag het vaak somber in, Stien niet. Ze waren vriendinnen vanaf de dag dat ze tegelijk de fabriek binnenkwamen om als twaalfjarigen aan de slag te gaan, naast elkaar in de spoelerij van de fabriek.

Ze waren enkele weken na elkaar van de fabriek vertrokken, ze trouwden ook enkele weken na elkaar. Na een huwelijk hield het werken buitenshuis op voor vrouwen.

Ze hadden er jaren geleden op aangedrongen twee dezelfde huizen te laten bouwen op een stuk grond dat nog van Stiens vader was en waar eigenlijk niets mee gedaan werd. Hun echtgenoten hadden wat zuinigjes gereageerd, maar achteraf waren ze toch blij dat ze doorgezet hadden. Ze hadden zich veel voor dat bezit moeten ontzeggen, maar ze hadden een eigen huis. Dat kon niet iedereen hen nazeggen.

Vandaag was het groot feest bij Dina en Wil-